

GALICIAN ECONOMIC JOURNAL

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu

Scientific Journal

Issued 6 times a year

Founded in September, 1996

№ 6 (73) 2021

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.06

Founder and publisher:

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

List of journals ISSN 2409-8892

Copyright 19.08.2010 KB № 17319-6089П

Approved by the order of Ministry of Education and Science of Ukraine from 06.03.2015 № 261 as a scientific professional edition.

Recommended by the Scientific Council of the Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Protocol No 14, 21.12.2021.

Editorialboard:

Pavlykivska O. I. (chief editor), Kilyar O. R. (executive editor), Marushchak L. I. (technical editor), Buyak L. M., Luchko M. R., Lobodina Z. M., Marynenko N. Yu., Panukhnyk O. V., Rohatynskyy R. M.

International editorialboard:

Zelinska A. (Poland), Ciobanu G. (Romania), Škoda M. (Slovakia).

Editorial office address: Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
56, Ruska Str.
Ternopil 46001, Ukraine.
Tel. (067) 39474 96.
Fax: (380) 352 254983.
E-mail: galician.visnyk@gmail.com

All rights reserved. No part may be reprinted or translated without the prior permission of the author or editorial board.

Editorial staff does not always share the author's opinion and is not responsible and assumes no liability for any factual mistakes made.

<http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/228>

Translation into English by L. A. Dzhydzhora.

Managing Editor Ye. I. Grytsenko.

Printers reader N. B. Koval.

Art Editor, design, typist N. B. Koval.

ISSN 2409-8892

© Ternopil Ivan Puluj National
Technical University, ... 2021

Засновник і видавець:

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

Реєстраційний номер ISSN2409-8892.

Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 06.03.2015р., № 261 як наукове фахове видання.

Свідоцтво про реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 17319 – 6089 ПР від 19.08.2010 р.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. науковому фаховому журналу «Галицький економічний вісник» присвоєно категорію «Б».

Рекомендовано до друку вченою радою Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя 21.12.2021 р., протокол № 14.

Редакційна колегія:

Павликівська О. І. (головний редактор), Кіляр О. Р. (відповідальний секретар), Марущак Л. І. (технічний секретар), Буяк Л. М., Лучко М. Р., Лободіна З. М., Мариненко Н. Ю., Панухник О. В., Рогатинський Р. М.

Міжнародна редакційна колегія:

Зелінська А. (Польща), Чобану Г. (Румунія), Шкода М. (Словаччина).

Адреса редакції: 46001, Тернопіль, вул. Руська, 56.
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя.
Телефон: (067) 394 74 96.
E-mail: galician.visnyk@gmail.com

Усі права захищені. Передрук і переклади дозволяються лише зі згоди автора та редакції.

Редакція не завжди поділяє думку автора й не відповідає за фактичні помилки, яких він припустився.

<http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/228>

Переклад *Л. А. Джиджори*.
Редактор *Є. І. Гриценко*.
Коректор *Н. Б. Коваль*.
Комп'ютерне макетування *Н. Б. Коваль*.

CONTENT

ECONOMISC

- Bohdan Andrushkiv; Viktor Grushko; Melnyk Liliya; Roman Sherstiuk.* Free market mechanism as a tool of economic authority in overcoming society and state institutions 5

ACCOUNTING AND TAXATION

- Svitlana Kucherкова.* Certain aspects of individual income tax 16
- Oksana Nuzhna.* Soft skills and ethical aspects of business communication in the professional activity of accountant 25

FINANCE, BANKING AND INSURANCE

- Anastasiia Lekhovich; Yevheniya Andrushchak; Myroslava Mrochko.* Challenges and prospects of virtual banking in Ukraine 33

MANAGEMENT

- Svetlana Rudakova; Lyudmila Shchetinina; Nataliia Danylevych; Daryna Varshava.* Digitalization of employment relations: world experience and its implementation in Ukraine 43
- Olena Dolgalova; Kateryna Butko.* Formation of the image of hei as a factor of competitiveness and ways of its improvement (on the example of donbas national academy of civil engineering and architecture) 55
- Hanna Yeremiia; Kostiantyn Nakonechnyy.* Analysis of innovation activity and strategy of development in the services sector (an example of hotel industry of Chernivtsi agglomeration) 64

MARKETING

- Bogdan Kuznyak; Victoriia Dobrianska; Victoriia Vasiuta.* Marketing research in foreign markets: information support 70

BUSINESS, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES

- Raisa Hrinchenko; Halina Koshelok; Yuliia Tarasova.* Tools for business engineering implementation at the enterprises 78
- Iryna Markovych; Victoria Kovalenko.* Education efficiency in terms of management 90
- Iryna Khymych, Olena Khymych, Nataliia Tymoshyk, Tetiana Podvirna.* Corporate culture of organizations in pandemic 97

PUBLIC ADMINISTRATION

- Natalia Zelenko; Vasyl Zelenko; Stanislav Andreichuk; Mariana Hasiak.* Social protection of ATO/JFO participants and their family members: regional aspect 104

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

- Oleksandra Gron; Olesya Sikalenko.* Assessment of the enterprise export potential 115

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА

<i>Богдан Андрушків; Віктор Грушко; Лілія Мельник; Роман Шерстюк.</i> Механізм вільного ринку як інструмент опанування економічної влади над суспільством та інститутами держави.....	5
---	---

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

<i>Світлана Кучеркова.</i> Окремі аспекти податку на доходи фізичних осіб	16
<i>Оксана Нужна.</i> Soft skills та етичні аспекти ділової комунікації у професійній діяльності бухгалтера	25

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

<i>Анастасія Лехович; Євгенія Андрущак; Мирослава Мрочко.</i> Проблеми та тенденції у сфері віртуалізації банківського бізнесу в Україні	33
--	----

МЕНЕДЖМЕНТ

<i>Світлана Рудакова; Людмила Щетініна; Наталія Данилевич; Дарина Варшава.</i> Цифровізація відносин у сфері зайнятості: світовий досвід та його імплементація в Україні	43
<i>Олена Долгальова; Катерина Бутко.</i> Формування іміджу ЗВО як фактор конкурентоспроможності та шляхи його удосконалення (на прикладі Донбаської національної академії будівництва і архітектури)	55
<i>Ганна Єремія; Костянтин Наконечний.</i> Аналіз інноваційної діяльності та стратегії розвитку у сфері послуг (на прикладі готельного господарства Чернівецької агломерації)	64

МАРКЕТИНГ

<i>Богдан Кузняк; Вікторія Добрянська; Вікторія Васюта.</i> Маркетингові дослідження на зовнішніх ринках: інформаційне забезпечення	70
---	----

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

<i>Райса Грінченко; Галина Кошельок; Юлія Тарасова.</i> Інструментарій впровадження бізнес-інжинірингу на підприємствах.....	78
<i>Ірина Маркович; Вікторія Коваленко.</i> Ефективність освіти з погляду менеджменту	90
<i>Ірина Химич; Олена Химич; Наталія Тимошик; Тетяна Подвірна.</i> Корпоративна культура організацій в умовах пандемії	97

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

<i>Наталія Зеленко; Василь Зеленко; Станіслав Андрейчук; Мар'яна Гасяк.</i> Соціальне забезпечення учасників АТО/ООС та членів їх сімей: регіональний аспект	104
--	-----

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

<i>Олександра Гронь; Олеся Сікаленко.</i> Оцінювання експортного потенціалу підприємства	115
--	-----

ACCOUNTING AND TAXATION

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 657.37

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Світлана Кучеркова

*Таврійський державний агротехнологічний університет імені
Дмитра Моторного, Мелітополь, Україна*

Резюме. Податок на доходи фізичних осіб є основним бюджетоутворюючим податком, який відіграє значну роль у перерозподілі доходів громадян та забезпеченні достатності бюджету. За допомогою даного податку держава має можливість впливати на рівень доходів і накопичень громадян, він є соціальним регулятором. Метою статті є формування механізму стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні, дослідження фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб та визначення основних напрямів реформування прибуткового оподаткування громадян. Розглянуто механізм стягнення податку на доходи фізичних осіб, який базується на Податковому кодексі України та основних елементах системи оподаткування. Доведено, що податкова система України характеризується нестабільністю, фіскальною спрямованістю з обмеженою та слабо розвиненою регулюючою функцією. Досліджено зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб, ставки податку й особливості оподаткування. В зарубіжних країнах ставки податку прогресивні. Перш за все слід зауважити, що заробітна плата становить більшу частину доходів фізичних осіб, а інколи вона є єдиним джерелом доходу. Враховуючи, що в Україні не застосовуються прогресивні ставки податку на доходи фізичних осіб, це зумовлює соціальну несправедливість. Запропоновано використовувати поняття граничний дохід і не оподатковувати дохід у вигляді заробітної плати у розмірі мінімального розміру, що встановлюється на кожен рік. Одним із важливих аспектів реформування податкової системи України є запровадження єдиної звітності з податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску, що подає податковий агент. Запропоновано декларувати доходи і розкривати інформацію про майновий стан усім фізичним особам, за попередній рік. Це допоможе контролювати і порівнювати сплату податку на доходи фізичних осіб з іншими податковими звітами і наповнювати бюджет держави. Налагодження податкової культури у платників і їх співпраці з працівниками фіскальної служби потребує певного часу, протягом якого повинні активно проводитися роз'яснювальні роботи з боку працівників фіскальних органів та впроваджуватися система попереджувальних заходів щодо несплати податків платниками, або приховуванням ними доходів. Потім застосовувати жорстку систему штрафних санкцій до платника, за якої платнику стане не вигідно приховувати доходи, так як штраф може перевищувати його розмір. Ці заходи не лише забезпечать виконання регулятивної, але й фіскальної функції податку.

Ключові слова: податок з доходів фізичних осіб, податкова звітність, прогресивна шкала, граничний дохід, декларування доходів.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.06.016

Отримано 11.11.2021

UDC 657.37

CERTAIN ASPECTS OF INDIVIDUAL INCOME TAX

Svitlana Kucherкова

*Dmytro Motorny Tavria State Agrotechnological University,
Melitopol, Ukraine*

Summary. *The personal income tax is the main budget-forming tax, which plays a significant role in the redistribution of personal income and ensuring budget adequacy. Due to this tax, the state has the opportunity to influence the level of income and savings of citizens, it is a social regulator. The objective of the paper is to form a mechanism for collecting personal income tax in Ukraine and to study the fiscal efficiency of personal income tax and to determine the main directions of personal income tax reform. The paper considers the mechanism of personal income tax collection, which is based on the Tax Code of Ukraine and the main elements of the taxation system. It is proved that the tax system of Ukraine is characterized by instability, fiscal orientation with a limited and poorly developed regulatory function. The foreign experience of personal income taxation, tax rates and features of taxation is investigated in this paper. In foreign countries, tax rates are progressive. First of all, it should be noted that wages make up most of the income of individuals, and sometimes it is the only source of income. Taking into account the fact that Ukraine does not apply progressive personal income tax rates, this causes social injustice. It is proposed to use the concept of marginal income and not to tax income in the form of wages in the amount of the minimum amount set for each year. One of the important aspects of reforming the tax system of Ukraine is the introduction of a single reporting on personal income tax and a single social contribution filed by tax agent. It is proposed to declare income and disclose information about the property status of all individuals for the previous year. This will help to control and compare the payment of personal income tax with other tax reports and fill the state budget. Establishing a tax culture of taxpayers and their cooperation with fiscal officials requires some time, during which they must actively carry out explanatory work by fiscal officials and implement a system of preventive measures against tax evasion or concealment of income, and then apply a strict system penalties to the payer. According to this system the payer is unprofitable to hide income, as the fine exceeds its size. These measures will not only ensure the implementation of the regulatory but also the fiscal function of the tax.*

Key words: *personal income tax, tax reporting, progressive scale, marginal income, income declaration.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.06.016

Received 11.11.2021

Постановка проблеми. Дохід є однією з найзначніших категорій у теорії оподаткування та податковому законодавстві. Оскільки в ринковій економіці будь-яку економічну одиницю можна подати у вартісному вигляді, а також у вигляді еквівалента грошового потоку або запасу багатства, то дохід виступає одним із основних об'єктів оподаткування. Найвагомим у системі прямого оподаткування в Україні виступає податок на доходи фізичних осіб.

Податок на доходи фізичних осіб є основним бюджетоутворюючим податком, який відіграє значну роль у перерозподілі доходів громадян та забезпеченні достатності бюджету. За допомогою даного податку держава має можливість впливати на рівень доходів і накопичень громадян, він є соціальним регулятором.

Проблема оподаткування доходів фізичних осіб була завжди актуальною, що зумовлено його значенням і різними причинами. Головна з них полягає в тому, що доходи фізичних осіб є стабільним і великим об'єктом оподаткування. Якщо враховувати ефекти перекладання податкового навантаження, то саме фізичні особи є носіями податків. При цьому податкове навантаження стосується не лише їхніх доходів, а й витрат. Як відомо, не існує таких доходів, які б із часом не стали витратами. Тому саме доходи населення привертають увагу науковців, які розглядають їх як основний об'єкт обкладання прямими податками й джерело сплати непрямих податків.

Нестабільність чинного податкового законодавство потребує подальшого дослідження проблеми механізму нарахування та стягнення податку на доходи фізичних осіб, який базувався б на діючих законних правилах, актуальних ставках оподаткування та можливостях щодо використання зниження бази оподаткування певним категоріям платників (застосуванням податкової соціальної пільги), виявлення впливу змін податкового законодавства на суму надходжень від даного податку до бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у дослідження проблеми оподаткування громадян зробили В. Андрущенко, О. Василик, О. Данілов, Ю. Іванов, А. Крисоватий, А. Соколовська. Незважаючи на велику увагу з боку провідних вчених до прибуткового оподаткування громадян, податок на доходи фізичних осіб та підвищення його ефективності залишається досить суперечливим і механізм його обчислення та адміністрування залишається недосконалим.

Метою статті є формування механізму стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні, дослідження фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб та визначення основних напрямів реформування прибуткового оподаткування громадян.

Через ПДФО реалізується зв'язок громадян-платників з державою (в особі фіскальних органів) і місцевими органами самоврядування, тим самим вони стають причетними до формування доходів бюджету, що дає підставу для контролю за ефективним використанням державних ресурсів.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: дослідити фіскальну ефективність податку на доходи фізичних осіб та визначення основних напрямів реформування прибуткового оподаткування громадян.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, аналогія, системний підхід.

Виклад основного матеріалу. В Україні порядок нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб регулюється розділом IV Податкового кодексу. Механізм нарахування і стягнення податку на доходи фізичних осіб повинен базуватися на складових елементах системи оподаткування та чинному податковому законодавстві. При визначенні платника податку поєднуються принципи джерела походження доходу і принципу резидентства.

У ст. 162 Податкового кодексу України визначено, що платниками ПДФО є:

- фізична особа – резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- податковий агент – юридична або самозайнята особа, яка зобов'язана нараховувати, утримувати та сплачувати податок від імені та за рахунок коштів платника.

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України [1].

Відповідно до Податкового кодексу України доходи – це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) упродовж звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за їхніми межами [1].

Види доходів, з яких утримується податок з доходів фізичних осіб:

- заробітна плата та інші заохочувальні та компенсаційні виплати за трудовим договором, договором ЦПХ;

- доходи, отримані фізичною особою-підприємцем від провадження господарської діяльності. Доходи громадян, отримані від провадження незалежної професійної діяльності;
- доходи, отримані від надання майна в лізинг, оренду або суборенду;
- інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах;
  - виграші, призи, дарунки, проценти, дивіденди, роялті, спадщина;
  - продаж рухомого і нерухомого майна;
- доходи нерезидентів та іноземні доходи.

Усі активні та більшість пасивних доходів оподатковуються за ставкою 18%, крім дивідендів від акцій та інвестиційних сертифікатів, які виплачують інститути спільного інвестування. Для таких доходів ставка становить 5 і 9%. Для деяких видів незарплатних розрахунків передбачаються свої ставки ПДФО. Наприклад, при продажу нерухомості вперше ставка становить 0%, при повторному продажу – 5 і 18%. Дохід, отриманий у вигляді процентів за депозитами, роялті, оподатковується за ставкою 18%.

У багатьох країнах світу ПДФО має значно більшу ставку, ніж в Україні (табл. 1).

Таблиця 1. Ставки податку з доходів фізичних осіб у деяких країнах світу [2]

Table 1. Personal income tax rates in some countries [2]

Країна	Ставка податку на доходи фізосіб, %
Австралія	0–45
Австрія	21–50
США	10–35
Фінляндія	9–32
Франція	0–40
Швейцарія	0–13,2
Швеція	28,89–59,09
Японія	5–50
Китай	5–45
Німеччина	0–45
Польща	0, 18, 32
Італія	23–43
Іспанія	0–47
Великобританія	0–50
Сінгапур	3,5–20
Данія	36,57–60

Як бачимо, в зарубіжних країнах ставки ПДФО диференційовані, прогресивна шкала. І це, на нашу думку, справедливо, чим вище доходи тим більше повинна сплачувати податок фізична особа. Це ми зазначали ще в попередніх дослідженнях [3].

Однією з умов розвитку податку на доходи є відповідний рівень економічних відносин.

У сучасному світі моделі оподаткування фізичних осіб істотно різняться. У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян. Досить цікавою є й практика справляння податку в Китайській Народній Республіці. Держава надає право податковим агентам компенсувати витрати на забезпечення сплати податку в розмірі 2% від суми

утриманого податку. В усьому світі в системі податкових відносин важливе місце посідає показник «граничний дохід» – мінімальний розмір отриманого доходу, з якого починається сплачуватися податок. У розвинених країнах світу система прибуткового оподаткування будується таким чином, що показник «граничний дохід» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою. У таких країнах, як Ірландія, Корея, Мексика, Туреччина середньозважена величина граничного доходу (неоподатковуваного мінімуму), з якого починається сплачуватися податок з доходів фізичних осіб, становить 30% від середньої заробітної плати у виробничому секторі [4].

Ми також пропонуємо до доходів фізичних осіб в Україні застосовувати поняття «граничний дохід» і тільки починаючи з цієї величини обкладати ПДФО. Наприклад, це може бути мінімальна заробітна плата, яка встановлена на 1 січня звітного року. Існування ПСП зовсім не допомагає в зниженні оподаткування заробітної плати. По-перше, ПСП застосовується тільки до доходів у вигляді заробітної плати, по-друге, алгоритм розрахунку граничної суми доходу, яка дає право на ПСП, майже ніхто не отримує, тому що мінімальний розмір заробітної плати майже у 2 рази вищий. Наприклад, у 2021 р. граничний розмір доходу у вигляді заробітної плати, який дає право на ПСП, складає 3180 грн., а мінімальна заробітна плата 6000 грн, а з 1 грудня 2021 р. – 6500 грн. Ці показники суперечать один одному.

Перш за все слід зауважити, що заробітна плата становить більшу частину доходів фізичних осіб, а інколи вона є єдиним джерелом доходу. Враховуючи, що в Україні не застосовуються прогресивні ставки податку на доходи фізичних осіб, це зумовлює соціальну несправедливість, яка проявляється в тому, що ті, хто заробляє менше (наприклад 6000 грн) сплачують таку саму частку як і ті, хто заробляє більше (наприклад 10000 грн).

В розвинених країнах працівники, що мають невисокі заробітні плати, взагалі звільняються від сплати податку на доходи, а в Україні, навпаки, найбільший податковий тягар припадає саме на ці верстви населення. Вважаємо цілком логічним звільнення працівників з невисокими доходами від оподаткування.

На сьогодні країни ЄС особливу увагу приділяють якості системи доходів/податків. За необхідності збільшити податки потрібно зробити так, щоб таке збільшення, за можливості, було пов'язане з перетворенням системи оподаткування на таку, що сприяла б зростанню. Слід уникати збільшення податків на зайнятість, що мало місце раніше та призводило до втрати робочих місць. Навпаки, держави-члени ЄС сьогодні намагаються перенести податковий тягар із сфери зайнятості в сферу енергетики та навколишнього середовища, що стане частиною політики перетворення системи оподаткування на більш екологічну.

В Ізраїлі прибутковий податок на доходи фізичних осіб має прогресивну шкалу й розраховується за ставками 10, 20, 30, 45, 50%. Ставка податку на дивіденди для фізичних осіб становить 25%. При народженні кожному громадянину держави надається посвідчення, номер якого співпадає з його ідентифікаційним кодом. Після завершення фінансового року фізичні та юридичні особи, а також приватні підприємці подають декларацію про доходи в податковий орган. Кожен рік податкове управління розробляє інструкції про подання декларації, терміни та порядок подання, перелік документів, які при цьому необхідно додати, порядок заповнення декларацій та відповідальність за порушення термінів і порядку надання її. Крім декларації про доходи, яка подається щорічно, кожен приватний підприємець раз на п'ять років подає декларацію про майно. У ній фіксується вартість майна в першій та останній роки періоду і таким чином визначається приріст майна. Якщо вартість майна збільшилася, то особа повинна надати пояснення щодо цього збільшення та вказати джерела. Потім визначається чистий дохід шляхом вирахування з власного доходу за п'ять років усіх витрат. Якщо отриманий

чистий дохід перевищує вартість приросту майна, то платник податку має прояснити ситуацію щодо джерел доходів [5].

В Україні з 1 вересня 2021 р. вступив у силу Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету» від 15.06.2021 р. № 1539 (далі – Закон № 1539) – нульове декларування [6].

Нульове декларування – це добровільна подача декларації в електронній формі, у якій вказуються активи, якими особа володіє, але не сплатила податків з тих доходів, які дозволили цій особі такі активи отримати. У такій декларації особа сама собі нараховує обов'язковий збір (податок) та потім упродовж 30 календарних днів сплачує його до бюджету (відлік починається з дати подачі декларації). На нульове декларування відводиться час з 1 вересня 2021 року до 1 вересня 2022 року.

Подати «нульову» електронну декларацію можуть (п. 3 підрозд. 94 Перехідних положень ПКУ): звичайні фізособи; фізособи-підприємці (ФОП); особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність.

Головною метою нульового декларування може бути легалізація набутого майна внаслідок ухилення від сплати податків. Подача декларації та сплата збору звільняє таку особу від (абз. 2 п. 13 та п. 14 підрозд. 94 Перехідних положень ПК): відповідальності за порушення податкового/валютного законодавства, обов'язку нарахувати та сплатити податки та збори зборів щодо доходів, за допомогою яких були набуті задекларовані активи (за податкові періоди до 1 січня 2021 року); застосування щодо такої особи заходів кримінального провадження та адмінштрафів. Однак мова йде лише про відповідальність за ухилення від сплати податків [6].

Із задекларованих активів громадянин повинен буде сплатити збір, зокрема, 5% щодо валютних цінностей на рахунках у банках в Україні, а також інших активів, що знаходяться (зареєстровані) в Україні; 9% – щодо валютних цінностей на рахунках в іноземних фінансових установах, а також з інших активів, що знаходяться за кордоном; 2,5% – щодо номінальної вартості державних облігацій України, придбаних декларантом у період з 1 вересня 2021 року до 31 серпня 2022 року.

У подальшому фізична особа повинна буде довести дорогі придбання активів, з яких джерел вони придбані, якщо ж буде неспівставність доходів і витрат, потрібно буде сплатити ПДФО 18%.

Налагодження податкової культури у платників і їх співпраці з працівниками фіскальної служби потребує певного часу, протягом якого повинні активно проводитися роз'яснювальні роботи з боку працівників фіскальних органів та впроваджуватися система попереджувальних заходів щодо несплати податків платниками, або приховуванням ними доходів. Потім застосовуватиметься жорстка система штрафних санкцій до платника, за якої платнику стане не вигідно приховувати доходи, так як штраф може перевищувати його розмір. Ці заходи не лише забезпечать виконання регулятивної, але й фіскальної функції податку. Адже всі платники повинні бути рівні перед законом і не ухилятися від їх сплати [7].

Основними джерелами інформації щодо доходів населення України, а саме працездатного населення, є дані Державної служби статистики України про обстеження домогосподарств, а також дані ДПС щодо доходів громадян (об'єднана звітність з ПДФО, ВЗ і ЄСВ та податкова декларація про майновий стан і доходи). При цьому потрібно зазначити, що у об'єднаній звітності в більшості випадків відображаються трудові доходи, тоді як податкова декларація про майновий стан і доходи містить більш

розширену інформацію, що може стати цінним джерелом для визначення та аналізу регулятивних ефектів у випадку оприлюднення інформації щодо отриманих доходів.

На сьогодні чинним законодавством встановлено дві форми декларацій, основною метою яких є виявлення фінансового стану фізичної особи: декларація про майновий стан і доходи (подається до 1 травня кожного року), декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (подається до 1 квітня кожного року). Крім цього фізична особа-підприємець подає Декларацію про сплату єдиного податку 1, 2, 3 групи. Але це вже доходи від підприємницької діяльності, які чітко проводяться, відображаються на поточних рахунках або РРО. Тут ДПС контролює надходження доходів, а ось звичайну фізичну особу дещо складніше перевірити отримання її доходів і сплату ПДФО.

У контексті необхідності детінізації доходів населення доцільно наголосити ще на одному аспекті, характерному для розвитку персонального прибуткового оподаткування в Україні. Незважаючи на те, що платниками ПДФО можуть бути фізичні особи-резиденти, фізичні особи-нерезиденти та податкові агенти, саме останні забезпечують найбільшу частку надходжень від ПДФО. З одного боку, це зумовлено простотою адміністрування у такий спосіб, проте, з іншого – у фізичних осіб, у яких виникають податкові зобов'язання з ПДФО, не розвивається відчуття відповідальності та участі у формуванні публічних фінансів та, як наслідок, не підвищується рівень податкової культури.

На підставі проведеного дослідження пропонуємо декларування доходів та інформацію про майновий стан кожної фізичної особи проводити особисто кожен рік, наприклад до 1 травня за попередній рік і одночасно відображення понесених витрат, перелік яких чітко визначити. Незалежно від того, що податкові агенти нараховують, утримують і виплачують доходи, кожна фізична особа повинна подати Декларацію про доходи та майновий стан за попередній рік, показати майно, яке є у власності, отримані доходи, вказавши з яких були сплачені податки податковими агентами, а з яких повинні самостійно сплатити. Але перед цим порівняти з дозволеними витратами і тільки з отриманого чистого доходу (прибутку) сплатити ПДФО і ВЗ. З існуванням Електронного кабінету платника податків наразі ніяких труднощів, на нашу думку, не виникне [8]. А для осіб, які самостійно не зможуть заповнити і подати Декларацію, на допомогу повинні прийти ЦНАПи, робітники ДПС по роботі з фізичними особами, а в селах – це представники органів місцевого самоврядування або соціальні робітники.

Не підлягає оподаткуванню дохід, що отриманий протягом звітного року від реалізації одного з об'єктів рухомого майна, яким може бути автомобіль, мотоцикл або мопед. Вважаємо, що ця норма ПКУ звільняє від оподаткування переважно заможні верстви населення, що часто змінюють автомобілі. Таким чином, від оподаткування звільняються платоспроможні платники податків. Було б доцільним обмежити цю норму, дозволивши не сплачувати податок лише з доходів від продажу автомобілів невисокої вартості.

Також вважаємо дещо незрозумілим і неправильним віднесення членів сім'ї фізичної особи до першого і другого ступеня споріднення.

Так, відповідно до норм пп. 14.1.263 п. 14.1 ст. 14 розділу I Податкового кодексу України (далі – ПКУ), членами сім'ї фізичної особи першого ступеня споріднення для цілей розділу IV ПКУ вважаються її батьки, її чоловік або дружина, діти такої фізичної особи, у тому числі усиновлені.

Членами сім'ї фізичної особи другого ступеня споріднення для цілей розділу IV ПКУ вважаються її рідні брати та сестри, її баба та дід з боку матері і з боку батька, онуки.

Чому брат і сестра вважаються родичами другого ступеня споріднення, а жінка першого ступеня? Тут спірне питання, тому що брат з сестрою від одних батьків і кров може бути однаковою, а жінка це просто шлюб, все це формально. Пропонуємо брата чи сестру віднести до родичів першого ступеня споріднення.

Для отримання спадку це не має значення, так як ставка ПДФО становить 0% і для родичів другого ступеня споріднення, а ось, наприклад для отримання податкової знижки на навчання, довготермінове недержавне страхування тільки можна скористатися сам за себе або за членів сім'ї першого ступеня споріднення.

Вагомим кроком у напрямку спрощення процедур адміністрування податків та зборів в Україні, зокрема адміністрування податку з доходів фізичних осіб (ПДФО) та єдиного соціального внеску (ЄСВ), є запровадження з 1 січня 2021 року уніфікованої (об'єднаної) звітності з ПДФО та ЄСВ [9]. На початку її складання й подавання було багато питань і труднощів, вони залишаються і зараз, але позитивним є те, що кількість звітів скоротилася і визначили один термін подавання, хоча наразі тривають дебати, щоб змінити квартальну звітність на щомісячну. І ми вбачаємо в цьому раціональне зерно, так як плінність робітників за три місяці по кожному підприємству може бути різною, тому щоб не зробити помилок, краще звітуватися щомісяця.

У наукових колах переважає думка, що державі так і не вдалося розробити модель звітності із ПДФО та ЄСВ, яка б була зручною для платників податків з точки зору заповнення та для фіскальних органів – з точки зору опрацювання й аналізу інформації. Тож актуальним залишається питання розроблення зручного та інформативного макета форми уніфікованої звітності, який би задовольняв інтереси всіх зацікавлених сторін у процесі адміністрування ПДФО та ЄСВ. Також будуть тривати спори щодо визначення бази оподаткування, ставок ПДФО, декларування доходів фізичними особами й адміністрування цього податку з боку ДПС.

Висновки. Усе вищезазначене дає можливість зробити висновок, що ще довго будуть тривати дискусії щодо розширення бази оподаткування доходів фізичних осіб, ставки ПДФО і способи звітування. Ми пропонуємо, по-перше, ввести прогресивну шкалу оподаткування доходів, по-друге, ввести граничний розмір доходу, з якого не буде утримуватися ПДФО, по-третє, запровадити податкову культуру, відповідальність кожної фізичної особи щодо відображення всіх отриманих доходів і сплати ПДФО, а саме запровадити декларування доходів і витрат усіма фізичними особами через використання Електронного кабінета платників податків і усунути деякі непорозуміння в частині віднесення родичів до першого і другого ступів споріднення. На нашу думку, такі зміни сприятимуть ефективнішому адмініструванню ПДФО і наповненню бюджету держави.

Conclusions. Thus, all of the above mentioned makes it possible to conclude that there will be long discussions on expanding the base of personal income taxation, personal income tax rates and reporting methods. We propose, firstly, to introduce the progressive scale of income taxation, secondly, to introduce the maximum amount of income from which PIT will not be deducted, thirdly, to introduce the tax culture, the responsibility of each individual to reflect all income and pay PIT, and namely, to introduce the declaration of income and expenses by all individuals by means of the Electronic Cabinet of Taxpayers application and to eliminate some misunderstandings regarding the classification of relatives to the first and second kinship degree. In our opinion, such changes will contribute to more efficient administration of personal income tax and pumping up the state budget.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Абрамченко Н. А. Зарубіжний досвід оподаткування фізичних осіб: минуле та сучасність Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2015. № 5 (86) С. 63–68.

3. Кучеркова С. О. Стан та напрями вдосконалення податкового адміністрування. Облік і фінанси. 2018. № 3. С. 105–110.
4. Світовий досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб країн світу). URL: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dpsukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>.
5. Кучеркова С. О. Використання інформаційних технологій для просування малого бізнесу: зарубіжний досвід. Облік і фінанси. 2017. № 1. С. 161–168.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету: Закон України від 15.06.2021 р. № 1539. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#Text>.
7. Чижова Т. В. Податок на доходи фізичних осіб: наукові постулати та практичні аспекти функціонування. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 6. Ч. 5. С. 103–106.
8. Кучеркова С. О. Окремі аспекти податкового адміністрування. Облік і фінанси. 2018. № 2. С. 84–88.
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб: Закон України від 19.09.2019 р. № 116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-20>.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy. (2010). Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>,
2. Abramchenko N. A. (2015) Zarubizhnyi dosvid opodatkovannia fizychnykh osib: mynule ta suchasnist [Foreign experience of taxation of individuals: past and present] Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo. No. 5 (86). P. 63–68.
3. Kucherкова S. O. (2018) Stan ta napriamy vdoskonaleння podatkovoho administruvannya. [Status and areas for improving tax administration]. Oblik i finansy. No. 3. P. 105–110.
4. Svitoviy dosvid opodatkovannia (dosvid rozvytku ta modernizatsii podatkovykh sluzhb krain svitu). URL: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dpsukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>.
5. Kucherкова S. O. (2017) Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii dlia prosuvannya maloho biznesu: zarubizhnyi dosvid [The use of information technology to promote small business: foreign experience]. Oblik i finansy. No. 1. P. 161–168.
6. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021). Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo stymuliuvannya detinizatsii dokhodiv ta pidvyshchennia podatkovoi kultury hromadian shliakhom zaprovadzhennia odnorazovoho (spetsialnoho) dobrovilnoho deklaruvannya fizychnymy osobamy nalezhnykh yim aktyviv ta splaty odnorazovoho zboru do biudzhetu [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine to stimulate the de-shadowing of incomes and increase the tax culture of citizens by introducing one-time (special) voluntary declaration by individuals of their assets and payment of a one-time fee to the budget]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#Text>.
7. Chyzhova T. V. (2014) Podatok na dokhody fizychnykh osib: naukovy postulaty ta praktychni aspekty funktsionuvannya [Personal income tax: scientific postulates and practical aspects of functioning]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Vol. 6. No. 5. P. 103–106.
8. Kucherкова S. O. (2018) Okremi aspekty podatkovogho administruvannya. [Some aspects of tax administration]. Oblik i finansy. No. 2. P. 84–88.
9. Verkhovna Rada Ukrainy. (2019). Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo podannia yedynoi zvitnosti z yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya i podatku na dokhody fizychnykh osib [About modification of the Tax code of Ukraine concerning submission of the uniform reporting on the uniform contribution on the Compulsory State Social Insurance and the Personal Income Tax]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-20>.